

1932-1933, 1946-1947: злочини проти народу. Видання друге, доповнене. – Київ – Нью-Йорк : Видавництво М.П. Коць, 2000. – С. 7-14.

5. Марочко В. І. Переднє слово // О. М. Веселова, В. І. Марочко, О. М. Мовчан Голодомори в Україні 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947: злочини проти народу. Видання друге, доповнене. – Київ – Нью-Йорк : Видавництво М. П. Коць, 2000. – С. 3-6.

6. Савчук Б. Українська етнологія / Б. Савчук. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2004. – 560 с.

Yuriy Fihurnyi. Famine in Ukraine of 1946-1947 years: ethnocultural and etnoregional surveys.

Abstract. The paper analyzes the ethnocultural and ethno-regional surveys of famine in Ukraine of 1946-1947. It has been proved that this inhumane action was organized and implemented by the totalitarian regime with the aim of destroying the Ukrainian ethnic and cultural identity and the elimination of Ukrainian national consciousness.

Key words: *Ukraine, Ukrainian famine of 1946-1947 years, ethnocultural and ethno-regional survey.*

РОЗВИТОК ВОЛОНТЕРСТВА В УРСР У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Світлана Фурдуй

канд. пед. наук, доцент

*Ізмаїльський державний гуманітарний університет
(Ізмаїл, Україна)*

Волонтерський рух широко розвинений у світі й розглядається як глобальний процес об'єднання людей, які прагнуть зробити внесок на благо свого та світового співтовариства.

Волонтери – люди різного віку та професій з різноманітних сфер і прошарків суспільства, які віддають частину своїх сил, часу, знань на благо інших людей і суспільства в цілому [4, с. 139].

Уряди більше, ніж 80-ти країн, у число яких входять і найбільш розвинені країни світу, визнали та сприяють розвиткові у своїх державах національного волонтерського руху, розглядаючи його як діючий інструмент розвитку суспільства.

Вітчизняний науковець З. П. Бондаренко, аналізуючи підходи до визначення волонтерства, котре вітчизняними й зарубіжними науковцями ототожнюється із поняттям «добровільна діяльність», зазначає, що дослідники тлумачать сутність даного феномена як: благодійність, що здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної платні, просування по службі, заради добробуту й процвітання спільнот і суспільства загалом; добровільницьку діяльність, засновану на ідеях безкорисливого служіння гуманним ідеалам людства та, не маючи цілей отримання прибутку, одержання оплати чи кар'єрного зросту; отримання всебічного задоволення особистих і соціальних потреб шляхом надання допомоги іншим людям; волонтер – доброволець, громадянин, що бере участь у вирішенні соціально

значимих проблем у формі безоплатної праці; основу функціонування громадських організацій, форму громадянської активності населення; національну ідею милосердя та благодійності.

У світовій практиці найголовнішою ознакою волонтерства є те, що волонтер частину свого вільного (особистого) часу, сил, енергії, знань, досвіду добровільно (без примусу та вказівок «згори») витрачає на здійснення діяльності, яка є корисною людям і суспільству загалом.

Волонтерство трактується як добровільне виконання обов'язків з надання безоплатної соціальної допомоги, послуг, добровільний патронаж над інвалідами, хворими та людьми похилого віку, а також особами і соціальними групами населення, які опинилися в складних життєвих ситуаціях [2].

Існує припущення, що волонтерство як суспільний рух виникло на Заході, а першими волонтерами були самаритяни, які почали надавати допомогу усім, хто її потребував. Більш впевнено можна говорити про виникнення феномену волонтерства вже з середини ХІХ століття

Роком виникнення волонтерського руху вважається 1859 рік. Саме тоді французький письменник-журналіст Анрі Дюман, вражений кривавими картинами битви при Сольфоріно, запропонував ідею створення Червоного Хреста – організації, яка працювала б на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу пораненим бійцям. Принципами, сформульованими Дюманом, керуються сьогодні волонтери у всьому світі [4].

До ХІХ ст. волонтерство сприймалось, як військова справа, а волонтери – романтичні юнаки, котрі прагнули за покликом серця піти в бій за чужу незалежність і обов'язково далеку екзотичну країну.

З ХІХ ст. волонтерство набуває соціального змісту і визначається як добровільна вмотивована, неоплачувана діяльність у вільний від основної роботи час, спрямована на допомогу іншим.

Волонтерська діяльність з давніх-давен була притаманна українському народу. Адже у словнику української мови поданий ряд слів-синонімів (доброчинність, доброчинство, добродійство, добродіяння, благодіяння...), які мають однакове тлумачення: «надавати допомогу, сприяти кому-небудь у чомусь» [5, с. 62].

Історія доброчинства в Україні налічує понад 100 років. На Русі завжди були люди, які безкоштовно давали допомогу хворим та нужденним.

Перші вітчизняні добровольці – Червоний Хрест, організований добровільний запис у сестри милосердя для шпиталю і лікарень для хворих. Перед Першою світовою війною Велика княгиня Єлизавета Федорівна на свої кошти створила Марфо-Маріїнський притулок, куди не тільки під час війни, але й у період революції сестри підбирали на вулицях поранених і лікували їх, годували голодних.

В Україні поняття «волонтер» до 90-х рр. ХХ не існувало. Людей, що займалися суспільно корисною справою, називали доброчинцями, благодійниками, альтруїстами, громадськими діячами, меценатами (Князь Володимир, Ярослав Мудрий, Гетьман Петро Сагайдачний, Мазепа, приватні благодійники Терещенки, Семеренти, Броцькі) [4].

В період Радянського Союзу, коли благо держави ставилося вище блага окремої людини, поняття доброволець мало яскраво виражене ідейно-патріотичне забарвлення: так називалася людина, яка добровільно визнавалася

служити інтересам не окремих громадян, а партії, комуністичній ідеї, соціалістичній державі. В цей час поняття радянської людини як громадянина передбачало наявність у неї суспільного навантаження (зокрема, це стосувалося пенсіонерів, комсомольців та комуністів), що здійснювалось у формах шефства над дітьми, школами, ветеранами; наставництва над важковиховуваними, участі в суботниках, членстві у тимурівських загонах, добровільних народних дружинах.

Добровольці завжди допомагали тим людям, які опинилися у скрутному становищі. Такі факти зафіксовані й у тяжкий для України повоєнний період.

Історія свідчить, що саме в той час, коли люди в Україні голодували і вмирили голодною смертю, багато хліба вивозилося за кордон. За 1946-1947 рр. в країні Західної Європи: Польщу, Чехословаччину, Болгарію, Німеччину, Францію та ін. із СРСР було експортовано 2,5 млн. т зерна. Міністр заготівель СРСР Двинський повідомляв телеграмою 5 вересня 1947 р. секретарю ЦК КП(б)У Л. Кагановичу: «Намітили додатково вивезти за межі України 267 тис. т зерна, які у порядку переміщення держрезерву 208 тис. т, що оформлюються Міністерством продрезервів. Таким чином, загальний вивіз зерна за межі України у вересні доводиться до одного мільйона тонн» [3].

Головне лихоліття вразило майже всю Україну за винятком ряду західних областей. Смертельних мук голоду зазнали хлібороби південних областей УРСР: Херсонської, Миколаївської, Запорізької, Дніпропетровської. Своїми страшними лежачими стискав голод населення Подніпров'я – Полтавської, Київської, Чернігівської, Кіровоградської областей. Тяжко терпіли від голоду жителі сіл та міст Вінницької, Кам'янець-Подільської, Сталінської, Ворошиловградської, Харківської, Сумської, Житомирської областей. У західному регіоні, де селяни зібрали непоганий врожай, загони УПА, організовуючи опір вивезенню зерна, закликали населення допомагати голодуючим, які їхали туди по хліб [6].

У свою чергу добровольцями виступали і «західняки», які рятували від голоду не лише своїх земляків – українців, але й росіян, білорусів, молдаван, що, оминаючи загороджувальні загони міліції, пробивалися з голодуючих областей РРФСР, Молдавії й Білорусі за порятунком, і знаходили його. Але страждали від голоду й жителі західних областей. Найбільше – Ізмаїльської та Чернівецької, де в той час проходила насильницька колективізація. Сім'ям, що вступали до колгоспів, видавали по 200 кг зерна, і вони виживали, інші – голодували, часто гинули. В цих двох областях того часу смертність перевищувала народжуваність. Найвищою у них була дитяча смертність. Голодуючі змушені були вживати у їжу різні сурогати, траву, листя дерев, м'ясо загиблих тварин, ховрашків тощо. Доходило й до канібалізму [6].

Люди відкопували мерзлу картоплю, буряки, що лишилися на полі після збирання. Навесні рятувалися щавлем, кропивою, лободою, конюшиною. У багатьох областях України їли також дрібних гризунів, собак, кішок. Внаслідок недоїдання серед сільського населення поширилася дистрофія. В цей час у міських і сільських лікарнях перебувало 125 тисяч таких хворих. Близько 100 тисяч знаходилися у тяжкому стані, але не могли бути госпіталізованими, бо не вистачало лікарняних ліжок. Багато випадків захворювання на дистрофію було зафіксовано і на території Щорського району. Станом на 2 липня 1947 р. в Україні нараховувалось понад 1 млн. 154 тис. виснажених голодом людей –

дистрофіків. У голодоморному вирі гинули в основному селяни-хлібороби, робітники. Поширювався й тиф. 30 липня 1947 року УМВС Чернівецької області направило Міністерству внутрішніх справ УРСР донесення про реєстрацію в області 39 594 хворих на дистрофію, з них дітей до 14 років – 10 397, госпіталізованих – 4 221, померлих від дистрофії – 2 829 осіб. Страждали і помирали у селах і містах України люди різних національностей – українці, росіяни, євреї, болгар, гагаузи ін. Від штучного рукотворного голоду за неповними даними загинуло в Україні понад 1 млн. людей [6].

Зрозумілим є те, що волонтери важливі для кожного суспільства, тому що вони працюють без користі для себе, показуючи цим суспільству, що є ще в житті речі більш цінні, ніж отримання будь-якої винагороди. Охорона навколишнього середовища, культура, здоров'язбереження нації, розвиток і позитивний імідж країни є основними напрямками роботи волонтерів. Ось що допомагає суспільству впевнено стояти на ногах, а волонтеру – отримати задоволення і безцінний життєвий досвід, набути професійних знань і навичок.

Можна зробити висновок, що волонтерська діяльність в Україні, хоча й не стала масовою у різні часи, проте є такою, що дозволяє говорити про неї, як про суспільне явище та важливу складову соціальної діяльності для покращення нужденним.

Література:

1. Веселова О. М. Голодомори в Україні, 1921-1923, 1932-1933 1946-1947: Злочини проти народу / О. М. Веселова, В. І. Марочко, О. М. Мовчан. – К. : Нью-Йорк : М.П. Коць, 2000. – С. 174.
2. Волонтерское движение в Украине: тенденции развития / Р. Х. Вайнола, А. Й. Капска, Н. М. Комарова. – К. : Академпрес, 1999. – 112 с.
3. Голод 1946-1947 років в УРСР. Стаття в Енциклопедії історії України: Т. 2: Г-Д / Редкол.: В.А. Смолій (голова). НАН України. Інститут історії України. – К. : «Наукова думка», 2004.
4. Лях Т. Л. Волонтерство як суспільний феномен / Т. Л. Лях // Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. пр. / Волинський державний університет імені Лесі Українки. – Луцьк : Волинський академічний дім, 2004. – Вип. 3-4. – С. 139-144.
5. Лях Т. Л. Історичні засади соціально-педагогічної діяльності волонтерів за кордоном / Т. Л. Лях // Волонтерство як ресурс соціальної роботи у громаді : зб. ст. міжнар. наук. конф. для студ. та аспір. «Обличчя соціальної держави» в рамках проекту «Покращення якості соціальних послуг дітям та сім'ям у громаді», (Київ, 22-23 берез. 2006 р.). – К. : Християнський дитячий фонд, 2006. – С. 61-70.
6. Волонтерство. Волонтерська діяльність – література. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://literatura49.webnode.com.ua/news/volonterstvo-volonterskadiyalnist/>

Svetlana Furduy. Development of volunteering in the postwar period, some experience constructive activity.

Author is examine the aspects of origin of volunteer activity in Ukraine. Some experience of volunteer motion of volunteers is given in a post-war period in south part of Ukraine. Concepts open up: «volunteers», «volunteering», «volunteer motion», «voluntarily activity».

Key words: *volunteers, volunteering, volunteer activity, volunteers, voluntarily activity.*